

بنیاد متحد خدمات سلطنتی برای مطالعات امنیتی و دفاعی منتشر کرد:

درک نقش ایران در بحران سوریه

بنیاد متحد خدمات سلطنتی برای مطالعات امنیتی و دفاعی سال ۲۰۱۶ در مقاله‌ای با عنوان «درک نقش ایران در بحران سوریه» (۱) تلاش کرده تا چشم‌اندازها و دیدگاه‌های متنوعی را برای شناسایی بهتر ماهیت و میزان رابطه تهران با دمشق و تأثیر آن بر سایر روابط کلیدی با سوریه گرد هم آورد.

مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری با هدف آگاهی یافتن از موضوعات مدنظر اندیشکده‌ها، مؤسسات مطالعات راهبردی و رسانه‌ها در جهان اقدام به ترجمه مقاله درک نقش ایران در بحران سوریه کرده و بدیهی است محتوای آن لزوماً مورد تایید مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری نیست.

در مقدمه این مقاله آمده است:

نقش ایران در سوریه نه تنها در دوره جنگ پنج‌ساله، بلکه در تحولات طولانی مدت‌تر و در منطقه‌ای وسیع‌تر حیاتی است، خصوصاً روابط این کشور با بازیگران کلیدی از جمله روسیه، حزب‌الله، کشورهای حاشیه خلیج فارس و رژیم سوریه، به طرز اجتناب‌ناپذیری بر پیامدهای این بحران تأثیر می‌گذارد. اتحاد میان رژیم سوریه و رهبران ایران، علی‌الظاهر، گیج‌کننده است. رهبر سوریه، عرب، علوی و سکولار است درحالی‌که رهبر ایران اسلام‌گرا، شیعه و عمیقاً مذهبی است. باوجود این، از زمان شروع جنگ داخلی سوریه در مارس ۲۰۱۱، ایران یکی از حامیان کلیدی رژیم بشار اسد بوده و تأثیر مهمی بر سیر تحولات این بحران داشته است.

یافته‌های این پژوهش گامی در راستای درک بهتر حد‌اعلای جاه‌طلبی‌های تهران در سوریه، روابطش با سایر بازیگران دولتی و غیردولتی درگیر در جنگ و تأثیر آن بر دمشق و پیامدهای جنگ داخلی است.

تیمی از کارمندان و پژوهشگران بنیاد متحد خدمات سلطنتی برای مطالعات امنیتی و دفاعی این پرسش‌ها را از چشم‌انداز پنج بازیگر اصلی درگیر در منازعه، از جمله کشورهای حاشیه خلیج فارس، روسیه و گروه‌های غیردولتی حاضر در میدان جنگ مورد بررسی قرار می‌دهد. این پژوهش در قالب شش فصل تنظیم شده است که ارزیابی جامعی را از درگیری ایران در بحران سوریه و طرز نگاه کشورهای منطقه به نقش این کشور ارائه می‌کند. یافته‌های این پژوهش بر مصاحبه‌های انجام شده ما بین نوامبر ۲۰۱۵ و آوریل ۲۰۱۶ در لندن، مسکو، بیروت، ریاض، ابوظبی، دبی، دمشق و تهران استوار است. نتایج پژوهش در نشست خصوصی در آوریل ۲۰۱۶ در لندن متشکل از طیف وسیعی از کارشناسان برجسته به‌بوته نقد و بررسی گذاشته شد.

فصل نخست با عنوان دیدگاه تهران، به بررسی سیر تحول و مقیاس مشارکت ایران در جنگ سوریه می‌پردازد و آن دسته از دستور کارها و اهدافی که سیاست خارجی ایران در قبال سوریه را هدایت می‌کنند، مورد شناسایی قرار می‌دهد. به عنوان یکی از حامیان اصلی بشار اسد، تهران دوشادوش دمشق و همچنین حزب‌الله و روسیه جهت جلوگیری از سقوط رژیم سوریه تلاش می‌کنند. یکی از مسائل کلیدی مورد بحث در این فصل اختلافات مختصر در رویکردهای سیاسی مراکز تصمیم‌گیری مختلف در تهران، همچنین آنچه موفقیت ایران در سوریه تلقی می‌شود، به‌ویژه با توجه به حضورش در میدان جنگ، روابطش با حزب‌الله و شبه‌نظامیان شیعه و نقش رژیم اسد و نهادهای سیاسی جاری در آینده سوریه، است.

پنج فصل دیگر این پژوهش به بررسی نگاه بازیگران دیگر به نقش مورد اشاره ایران در بحران سوریه می‌پردازند. هر کدام از این فصل‌ها با ارزیابی درگیری بازیگر مربوطه در جنگ داخلی، پیش از آنکه نگاه بازیگر مورد بحث به سیاست ایران در سوریه و اینکه جاه‌طلبی‌های تهران را هم‌راستا یا متضاد با منافع خود می‌بیند را مورد بحث قرار دهیم، شروع می‌شود.

فصل دوم با عنوان دیدگاه دمشق به بررسی این مسأله می‌پردازد که از جانب نهادهای مختلف در درون رژیم اسد، از جمله ارتش سوریه و سیاستگذاران، ایران چگونه درک می‌شود. این فصل، روابط اقتصادی، امنیتی و سیاسی ایران و سوریه را بررسی نموده و این نکته که مراکز مختلف قدرت در دمشق چه درکی از تأثیر ایران در میدان نبرد و در حوزه‌های اقتصادی و نظامی دارند را مورد واکاوی قرار می‌دهد.

فصل سوم با عنوان دیدگاه روسیه، روابط میان مسکو و تهران در قبال سوریه را مورد بررسی قرار می‌دهد، مسأله‌ای که از نوامبر ۲۰۱۵ تا آوریل ۲۰۱۶، زمان انجام این پژوهش، بسیار متغیر بوده است. این فصل این مسأله را مورد مذاقه قرار می‌دهد که چگونه روسیه و ایران روابط متفاوتی با دمشق دارند و تا چه حد منافع استراتژیک مسکو در سوریه با تهران همسو است.

دو فصل با عناوین دیدگاه‌های بازیگران غیردولتی و گروه‌های شورشی درگیر در سوریه، مواضع جنگجویان حزب‌الله لبنان و گروه‌های شورشی سوری که با رژیم اسد می‌جنگند را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد. اهداف اصلی این دو فصل درک پیوندهای حزب‌الله با تهران است که منافع آن در سوریه با ایران همسان است و گروه‌های شورشی، به‌ویژه ارتش آزاد سوریه، جبهه النصره و احرار الشام، دارای دیدگاه‌های متفاوتی با تهران هستند. این فصل همچنین طرز تلقی گروه‌های مسلح گرد، که موقعیت مهمی در این بحران دارند، از نقش ایران را واکاوی می‌کند. در این پژوهش، نگاه داعش (که به عنوان دولت اسلامی عراق و سوریه نیز شناخته می‌شود)، لحاظ نشده است.

فصل آخر با عنوان دیدگاه کشورهای حاشیه خلیج فارس به بررسی استراتژی که کشورهای حاشیه خلیج فارس برای مقابله

با طرح‌ریزی قدرت ایران در سوریه به‌خصوص در پرتو حمایت تهران از گروه‌های شبه‌نظامی شیعه، اتخاذ کرده‌اند، می‌پردازد. هدف اصلی این فصل، واکاوی درک کشورهای حاشیه خلیج‌فارس از منافع بلندمدت ایران در سوریه در مقایسه با درک آنها از منافع بلندمدت روسیه در سوریه (به‌ویژه بعد از مداخله نظامی مسکو در پاییز ۲۰۱۵)، و بررسی ابزارهای این کشورها برای حل‌وفصل سیاسی این بحران در آینده است.

در نتیجه، این پژوهش چشم‌اندازها و دیدگاه‌های متنوعی را برای شناسایی بهتر ماهیت و میزان رابطه تهران با دمشق و تأثیر آن بر سایر روابط کلیدی با سوریه گرد هم آورده است. مسائل بسیاری در روابط ایران با منطقه و غرب از هنگام آغاز این پژوهش در اکتبر ۲۰۱۵ تغییر کرده است. قیمت‌های جهانی انرژی مداوماً در طول این مدت سقوط کرد و حالا در سطحی پایین باقی مانده است. این مسأله تأثیر قابل‌توجهی نه‌تنها در تفکر بازیگران کلیدی در این پژوهش که همچنین بر منابعی که آنها را قادر به پیشبرد منافع‌شان می‌کرد، داشته است. به‌علاوه، هنگامی که این پژوهش آغاز شد، روسیه نقشی قابل توجه، هرچند ثانویه، در سوریه ایفا می‌کرد. با این حال، با مداخله نظامی تمام‌عیارش در پاییز ۲۰۱۵، به طرز چشمگیری وضعیت میدان جنگ را تغییر داد و اراده و قدرت رژیم اسد و ارتش سوریه را مستحکم کرد. این پویایی بر این پژوهش تأثیرگذار بود و شماری از فرضیات و روابط را پیرامون نیروهای حاضر در نبرد تغییر داد.

پژوهش حاضر امیدوار است که این تغییرات را لحاظ کرده باشد، اما واقعیت این است که صحنه مناقشه سوریه مداوماً در حال تغییر است و این مسأله ممکن است پیوسته عواملی را که باعث تسهیل یا بازداري از حل‌وفصل بحران می‌شوند را به چالش بکشد. با بررسی بازیگران کلیدی در بحران سوریه و برداشت‌های آنها پیرامون نقش ایران در این جنگ، این پژوهش در پی آن است که تصویری کلی از روابط تهران و دمشق به سیاستگذاران ارائه دهد و برخی توصیه‌های حیاتی را در مورد نحوه تعامل با یکی از طرف‌های کلیدی حاضر در جنگ داخلی سوریه ارائه کند.

برای مطالعه و دریافت متن کامل این مقاله، روی لینک زیر کلیک کنید.